

Saksframlegg

Arkivsak-dok. 20/9651-143
Saksbehandler Per Morten Normann

Utvalg	Møtedato
Formannskapet 2023 - 2027	29.01.2026
Teknisk utvalg 2023 - 2027	27.01.2026
Kommunestyret 2023 - 2027	05.02.2026

Samarbeid renseanlegg Lillesand

Kommunedirektørens forslag til vedtak

Kommunestyret godkjenner at samarbeid om felles renseanlegg med Lillesand kommune utredes videre i et felles forprosjekt. Gjennomføring av forprosjektet forutsetter at Lillesand kommune fatter tilsvarende vedtak.

Vedlegg

Mulighetsstudie felles renseanlegg for Lillesand og Grimstad
Resipientvurdering_Bjønneheia_RA_med_Lillesand_Versjon_3_28112025
Tredjepartsvurdering samarbeid Grimstad og Lillesand - avløp
10267563-01-TVF-RAP-001 Forprosjekt samarbeid felles renseanlegg Rev. 02

Kommuneplanen

Prosjektet nytt renseanlegg kan bygge opp under flere av satsningsområdene i kommuneplanens samfunnsdel, de mest relevante gjengis under:

I kapittelet om grønnere hverdag står blant annet «*Grimstad kommune har et selvstendig ansvar for å kutte klimautslipp og verne om naturområder. Skal vekst og utvikling skje innenfor naturens tålegrenser, må det endringer til.*» og «*I Grimstad er vi stolte av våre flotte natur – og kystområder, og disse må vi ta vare på.*». Av FNs bærekraftsmål som er oppgitt i kapittelet vil prosjektet særlig bygge opp under «6 Rent vann og gode sanitærforhold», «11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn» og «14 Livet i havet». Generelt skal realisering av prosjektet bidra til bedre rensing av kloakk før denne slippes ut i havet og utslipp på et punkt som har bæreevne til å håndtere utslippet.

Ved å oppfylle rensekravene vil det tilrettelegges for næringsutvikling i regionen i form av fortsatt mulighet for vekst av boligbygging og næring. I denne sammenheng kan følgende av FNs bærekraftsmål som er fremhevet i kapittelet trekkes frem «9 Industri, innovasjon og infrastruktur» og «12 Ansvarlig forbruk og produksjon».

Sammendrag

I sak 25/41 ble det lagt frem en mulighetsstudie for kommunestyret. Studien viser at et samarbeid med Lillesand om etablering av et nytt felles renseanlegg kan gi flere gevinster. På bakgrunn av dette ble det besluttet å utrede samarbeidet videre. Drikkevannsforskriften krever sikker vannforsyning og beredskap, og det vurderes som en tilleggsgevinst at en felles løsning for avløpsrensing kan gjøre det mulig å legge reservevannsledning og pumpeledning i samme trasé.

I etterkant er det gjennomført et forprosjekt for å undersøke nærmere gevinster, muligheter, ulemper og kostnader ved et samarbeid. Resultatene fra dette arbeidet avvek fra den opprinnelige mulighetsstudien, særlig når det gjelder økonomiske vurderinger. På denne bakgrunn ble det innhentet en tredjepartsvurdering av de to rapportene for å belyse sprikene mellom mulighetsstudien og forprosjektrapporten.

Samtlige vurderinger viser at et felles renseanlegg er teknisk gjennomførbart. Imidlertid inneholder dagens beslutningsgrunnlag betydelig usikkerhet knyttet til behovsanalyse, dimensjoneringsgrunnlag, kostnadsestimater og framtidige rensekraav. Rapporten peker på at et felles renseanlegg kan gi flere fordeler, blant annet økt robusthet mot strengere miljøkrav – særlig krav om nitrogenrensing – samt organisatoriske og faglige gevinster.

En felles vurdering fra administrasjonen i begge kommuner indikerer et betydelig potensial for positive synergieffekter ved samarbeid. På denne bakgrunn anses det som hensiktsmessig å følge anbefalingen fra tredjepartsvurderingen om å gjennomføre et felles forprosjekt for renseanlegg før endelig konseptvalg.

Gjennomføring av et felles forprosjekt vil medføre en forskyvning av sluttdato for prosjektet med om lag ett år, og om det skal bygges et felles anlegg forlenges byggetiden med ytterligere seks måneder. Selv om dette innebærer noe økt tid og kostnad sammenlignet med om Grimstad kommune fortsetter med et separat prosjekt, vurderes det som fornuftig i lys av de mulige gevinstene. Prosjektet vil arbeide med å identifisere tiltak for å redusere konsekvensene for tid og kostnad til et minimum.

En forutsetning fra begge kommuner er at det foreligger vedvarende gjensidig enighet om samarbeid. Dersom én kommune skulle trekke seg, må samarbeidet avsluttes.

Fakta

Politiske beslutninger.

Kommunestyret vedtok i møte 22.05.2024 sak 24/121 at kommunedirektøren skal videreutvikle konseptet for nytt renseanlegg i dagen og at det ikke arbeides videre med konsept for nytt i renseanlegg i fjell.

Kommunestyret vedtok i møte 10.04.2025 sak 25/41 at samarbeid om felles renseanlegg med Lillesand kommune utredes videre, dersom Lillesand kommune beslutter det samme. Dersom samarbeid mellom kommunene skal utredes, inkluderes også utredning av muligheten for å etablere en reservevannledning mellom Grimstad og Lillesand.

Kommunestyret vedtok i møte 15.05.2025 sak 25/62 at kommunedirektøren bes gå videre med å erverve tilstøtende eiendom fra starten for å utvide Industriveien 1.

Det er gjort en rekke andre beslutninger i saken opp gjennom tiden som har ledet til denne retningen, disse gjengis ikke i denne saken.

Status og fremdrift

Renseanlegget er i konseptfasen i henhold til prosjektveiviseren. I figuren under vises prosjektveiviserens faser og beslutningspunkter mellom fasene (1-6), pilen illustrerer visuelt omtrent hvor i prosjektførsløpet prosjektet nytt renseanlegget er.

Figur 1: Fasene og beslutningspunktene i prosjektveiviseren

Nye avløpsdirektiver

Revidert avløpsdirektiv er godkjent i EU og trådte i kraft 1.1.2025. Avløpsdirektivene skal videre inkorporeres i Norsk lov.

Det er usikkert hvordan regelverket vil bli utformet og når det vil tre i kraft. Nye søknader behandles i henhold til gjeldende regelverk. I det reviderte avløpsdirektivet er det angitt at for tettbebyggelser mellom 10 000 og 150 000 personequivallenter (PE) vil krav om nitrogenreduksjon (tertiærrensing) være avhengig av resipientens sårbarhet. Dette kravet er likt med dagens regelverk. Grimstad, Arendal og Lillesand vil bli sett på som en tettbebyggelse, men det samlede PE-tallet for tettbebyggelsen vil trolig ikke overstige 150 000 PE. Det er gjennomført en oppdatert resipientvurdering som viser at den valgte resipienten tåler utslipp fra både Grimstad og Lillesand ved samarbeid. Selv om strengere rensekrav ikke forventes nå, har Statsforvalteren oppfordret Grimstad kommune om å sikre nok plass til mulig utvidelse når nytt anlegg skal bygges.

Reservevannsløsning og krav

Drikkevannsforskriften krever sikker vannforsyning og beredskap. Kristiansand og Lillesand løser dette med nytt felles vannverk og sammenkobling av ledningsnett.

For Grimstad og Arendal er det meget aktuelt og interessant å kunne å koble seg til dette systemet, og Arendal har uttalt seg positive til et samarbeid med Grimstad kommune om en slik løsning.

Ved et samarbeid om felles avløpsrenseanlegg mellom Lillesand og Grimstad kan reservevannsledning og pumpeledning legges i samme trasé, noe som totalt sett vil kunne gi kostnadsbesparelser og bidra til en effektiv etablering.

Undersøkelser for å vurdere samarbeid.

I sak 25/41 10. april 2025 ble det lagt frem en mulighetsstudie for kommunestyret. Denne viser at et samarbeid med Lillesand om etablering av nytt felles renseanlegg kan gi flere gevinster. På bakgrunn av dette ble det besluttet å utrede samarbeidet videre, inkludert muligheten for å etablere en reservevannledning mellom Grimstad og Lillesand.

I etterkant er det gjennomført et forprosjekt for å nærmere undersøke gevinster, muligheter, ulemper og kostnader ved et samarbeid. Resultatet fra dette arbeidet avvek fra den opprinnelige mulighetsstudien særlig de økonomiske vurderingene. På denne bakgrunn ble det gjennomført en tredjepartsvurdering av de to foreliggende rapportene for å vurdere sprikene mellom mulighetsstudiet og forprosjektrapporten.

Kort oppsummert ga de forskjellige undersøkelsene og rapportene følgende resultater:

Mulighetsstudie (utført av Asplan Viak) – innledende vurderinger om samarbeid

Konklusjon:

- Store investeringsbesparelser ved samarbeid
- Betydelige driftsbesparelser ved felles anlegg

Forprosjektrapport (utført av Multiconsult) – mer dyptgående analyse.

Konklusjon:

- Små økonomiske besparelser ved samarbeid
- Ingen tydelig gevinst verken i investering eller drift

Tredjepartsvurdering (Utført av Norconsult) – bestilt grunnet sprikende konklusjoner i de to tidligere rapportene:

Konklusjon:

- Begge alternativer – bygge sammen eller hver for seg – er teknisk gjennomførbare.
- Behovsanalyse, mål og dimensjoneringsgrunnlag er mangelfulle, særlig for Lillesand.
- Kostnadsestimatene er grove og beheftet med stor usikkerhet.
- Kostnadsforskjellene mellom alternativene er små innenfor usikkerheten.
- Et felles renseanlegg gir fordeler knyttet til robusthet, bærekraft, kompetanse og beredskap.

Tredjepartsvurdering anbefaler at det gjennomføres et forprosjekt for felles renseanlegg før endelig konseptvalg. Dette blant annet for å sikre en strukturert tilnærming og kartlegger før man bestemmer løsning.

Seks styringsparameterne:

Under gjøres en sammenlikning av begge alternativene opp mot de seks styringsparameterne.

Styringsparameter	Alternativ 0 – Separate anlegg: Grimstad og Lillesand kommune bygger hver sine renseanlegg med forberedelse for nitrogen	Alternativ 1 – Felles anlegg: Grimstad og Lillesand kommune bygger et felles renseanlegg i Grimstad med forberedelse for nitrogen.
Kostnader*	Investering (P50): ca. 965 MNOK Drift (P50): ca. 87,5 MNOK	Investering (P50): ca. 870 MNOK Dette er Grimstad Kommune sin andel basert på en fordelingsnøkkel på 2/3 av en total kost på ca. 1 505 MNOK Drift(P50): ca. 81 MNOK
*I konseptfasen er det vanlig å bruke grove kostnadsestimater for å sammenligne kostnadsnivåene mellom forskjellige konsepter. I denne sammenheng er det tatt utgangspunkt i en metode som benytter usikkerhetsanalyse, og ofte refereres det til P50 (betyr at det er 50 % sannsynlighet for at den faktiske kostnaden blir lavere enn estimatet, og 50 % sannsynlighet for at den blir høyere – altså et realistisk forventet kostnadsnivå.) Det er ikke gjennomført nye kostnadsvurderinger for prosjektet, og vurderingene av alternativer bygger på referanseanalyser (benchmark) og tar utgangspunkt i en tidligfase kostnadsvurdering i renseanlegget for å gi grunnlag for mest mulig lik sammenligning. I fremtidig sak om beslutningspunkt 2 (BP2) vil det bli lagt frem nye kostnadsanalyser som vil være mer presise.		
Tid	Byggetid ca. 2–2,5 år	Byggetid ca. 2,5–3 år
Kvalitet	Oppfyller dagens krav til sekundærrensing og fosforfjerning. Er forberedt for nitrogenrensing	Oppfyller dagens krav til sekundærrensing og fosforfjerning. Er forberedt for nitrogenrensing Hvis nitrogenkrav kommer, er fellesløsning klart mest robust.
Omfang	Nytt renseanlegg (75 000 pe). Eksisterende RA Groos avvikles. Ny overføringsledning fra Groos til Østerhus. Arealbehov for planlagt anlegg kan løses innenfor egen tomt. Dersom nitrogenrensning må etableres løses dette på nabotomt som skal erverves (ref. sak 25/62 den 15.05.2025)	Nytt større renseanlegg (115 000 pe). Eksisterende RA Groos avvikles Ny overføringsledning fra Groos til Østerhus. Ny overføringsledning fra Lillesand til Grimstad. Etablering av reservevannsledning. Arealbehovet for fellesanlegg krever at nabotomt må erverves før byggestart (ref. sak 25/62 den 15.05.2025). Arealbehovet for forberedelse for nitrogenrensning kan også løses innenfor dette arealet.
Usikkerheter	Marked – mange skal bygge renseanlegg og de minste anleggene kan risikere mindre interesse fra leverandørene. Organisering (én kommune).	Marked - leverandørinteresse antas å være større grunnet økt kontraktstørrelse/omfang. Samordning mellom kommuner er mer krevende og kan bli tidskritisk To kommuner - krever avtaler og tydelig eierstyring. Må oppnå enighet om endelig fordelingsnøkkel på investerings- og

	Regulering og erverv av tomt. Kostnader – estimatusikkerhet og drivere.	driftskostnader. Rensekrav - vi har ikke analysert tettbebyggelse med Lillesand. Regulering og tomteerverv Kostnader – estimatusikkerhet og drivere. Dimensjoneringsgrunnlaget for Lillesand er usikkert og må kvalitetssikres i et felles forprosjekt før endelig beslutning.
Gevinster	Full lokal kontroll Lavere kompleksitet Raskere beslutninger	Lavere investeringskostnader for Grimstad. Stordrift på drift, energi og kompetanse. Én felles resipient for begge kommunen som gir en positiv miljøeffekt. Styrker regional infrastruktur og beredskap. Besparelse med hensyn til prosjektadministrasjon.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Dersom det skal gjennomføre et forprosjekt for felles renseanlegg før endelig konseptvalg vil dette ha konsekvenser i form av noe økte kostnader og ta noe lenger tid.

Det er grovt anslått av kommunens byggherrerådgiver at forprosjekt for alternativ 0 – bygge alene tar ca. 2-3 måneder og vil kostnad omtrent 1-1.5 MNOK for Grimstad kommune. Gjennomføring av felles forprosjekt er anslått til å ta ca. 6-9 måneder til en kostnad i størrelsesorden 1.5 -2 MNOK pr kommune (Totalt 3-4 MNOK).

Vurderinger:

Det er gjennomført en tredjepartsvurdering av to uavhengige tidligere rapporter. Samtlige av vurderingene viser at et felles renseanlegg er teknisk gjennomførbart. Imidlertid inneholder dagens beslutningsgrunnlag betydelige usikkerheter knyttet til behovsanalyse, dimensjoneringsgrunnlag, kostnadsestimater og framtidige rensekrav.

Rapporten peker på at et felles renseanlegg kan gi flere gevinster blant annet økt robusthet mot strengere miljøkrav, særlig krav om nitrogenrensing, og gir organisatoriske og faglige fordeler.

En felles vurdering fra administrasjonen i begge kommuner vurderer at undersøkelsene indikerer et betydelig potensial for positive synergieffekter ved samarbeid. På denne bakgrunn anses det som hensiktsmessig å følge anbefalingen fra tredjepartsvurderingen om å gjennomføre et felles forprosjekt for renseanlegg før endelig konseptvalg.

Forprosjektet skal gi et kvalitetssikret beslutningsgrunnlag og omfatte blant annet:

- behovsanalyse og dimensjoneringsgrunnlag
- vurdering av tekniske løsninger og framtidige rensekrav
- mer presise kostnadsestimer
- forhandling og avklaring av kostnadsfordeling
- organisering av et eventuelt samarbeid

Gjennomføring av et felles forprosjekt vil medføre en forskyvning av sluttdato for prosjektet med om lag ett år, samt en forlengelse av byggetiden med ytterligere seks måneder. Selv om dette innebærer noe økt tid og kostnad sammenlignet med om Grimstad kommune fortsetter med et separat prosjekt, vurderes det som fornuftig i lys av de mulige gevinstene. Prosjektet vil arbeidere med å vurdere tiltak for å redusere konsekvensene for tid og kostnad til et minimum.

En forutsetning fra begge kommuner er at det foreligger vedvarende gjensidig enighet om samarbeid. Dersom én kommune skulle trekke seg, må samarbeidet avsluttes.

Alternative løsninger

Grimstad kommune fortsetter med et separat prosjekt uten samarbeid med Lillesand kommune.

Konklusjon

Grimstad står ikke overfor et valg mellom “billig” og “dyrt”, men mellom “sårbar alene” og “robust sammen”. Fellesløsningen er litt dyrere totalt, men gir mest sannsynlig Grimstad lavere investeringskostnad, bedre fremtidssikring og langt bedre håndtering av sannsynlige nitrogenkrav – samtidig som den legger grunnlag for regionalt samarbeid og stordriftsgevinster.”

Kommunedirektøren anbefaler at samarbeid om felles renseanlegg med Lillesand kommune utredes videre i et felles forprosjekt.

Forprosjektet skal gi et kvalitetssikret beslutningsgrunnlag og omfatte blant annet:

- behovsanalyse og dimensjoneringsgrunnlag
- vurdering av tekniske løsninger og framtidige rensekrav
- mer presise kostnadsestimer
- forhandling og avklaring av kostnadsfordeling
- organisering av et eventuelt samarbeid

Gjennomføring av forprosjektet forutsetter at Lillesand kommune fatter tilsvarende vedtak.